

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

Developing Leadership Enhancement Program for Change of Secondary School
Administrators under the Secondary Educational Service Area Office 20

พัชรินทร์ สงครามศรี *
กาญจน์ เรืองมนตรี**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 3) วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และ 4) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 56 คน รองผู้บริหารสถานศึกษาหัวหน้างานบริหารวิชาการ จำนวน 56 คน และครูหัวหน้างานบริหารวิชาการ จำนวน 56 คน ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา แบบประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 4 องค์ประกอบ 16 ตัวชี้วัด
2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
3. วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้วิธีการเสริมสร้าง 3 อันดับ ได้แก่ การอบรม การประชุมปฏิบัติการ และการศึกษาดูงาน
4. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนาโปรแกรม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the elements and indicators of changed leadership for administrators 2) study the current conditions, desired conditions, and methods to enhance the creative leadership for teachers and 3) study the methods to enhance the changed leadership program for teachers and 4) develop the leadership enhancement programs of creative leadership for teachers. The sample consisted 56 school administrators, 56 vice-administrators, 56 academic administrators in secondary schools

* นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

the stratified random sampling technique. The tools were the evaluation form of the components of changed leadership of school administrators, the evaluation form of current status and the desirable condition of changed leadership of school administrators and the evaluation form and the possibilities of the program. The statistics using for data analysis were; consistency index, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, Cronbach's alpha coefficient and demand index. The research found that;

1. There are four elements and sixteen indicators of the creative leadership for teachers of the secondary school administrators.
2. Current conditions of the creative leadership for teachers of the secondary school administrators overall were in a high level. The desired condition of the secondary school administrators was in the highest level.
3. The methods of the creative leadership for teachers of the secondary school administrators; the top three listed from the needs of the enhanced methods were seminars, workshops and the study visits orderly.
4. The leadership enhancement program of the creative leadership for teachers of the secondary school administrators was in a high level in overall appropriately and the possibility of the program was at the highest level.

Keywords : Development Programs, Change leadership, Educational Manager

บทนำ

โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีและเป็นโลกแห่งการแข่งขัน เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ทุกคนต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดความทัดเทียม ความทันสมัย และสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน ดังนั้นเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะทางการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้นำ ผู้นำเปรียบเสมือนหัวใจขององค์กรหรือของสถานศึกษา ผู้นำถือว่าเป็นจุดรวมแห่งพลังผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ตาม ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา มีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจหลักการบริหารและระบบขององค์กร ดังนั้น “ภาวะผู้นำ” จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กรและการจัดการ และการบริหารสถานศึกษา จะมีประสิทธิภาพ และดำเนินการให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารจึงต้องสร้างภาวะผู้นำที่เข้มแข็งในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2551 : 56)

ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อองค์กร สังคมและประเทศชาติ เพราะผู้นำเป็นกุญแจสำคัญของความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรในภาครัฐหรือภาคเอกชน เป็นองค์กรระดับชาติ ที่มีโครงสร้างองค์กรหลายขั้นตอน หรือสั่งการหลายชั้นภูมิ ผู้นำเป็นบุคคลที่นำการเปลี่ยนแปลงขององค์กร เพื่อรองรับและก้าวให้ทันความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 (ธวัช บุญยมนิ, 2550 : 15)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง จะเปลี่ยนแปลงทั้งองค์กรจากสภาวะหรือวัฒนธรรมหนึ่งไปเป็นสภาวะหรือวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่ง ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงจะเกี่ยวพันกับความเป็นผู้นำเชิงبارมีสูงมาก เพราะว่าผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงสร้างความรู้สึกรักของใจ และความศรัทธาที่เข้มแข็ง ผู้นำสามารถกระตุ้นการปฏิรูปหลายอย่างภายในขององค์กรได้ ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงจะปฏิบัติงานที่สำคัญหลายอย่าง จะเพิ่มความตระหนักของผู้ตามต่อปัญหา

และผลที่ตามมาของปัญหาขององค์กร สมาชิกองค์กรจะต้องเข้าใจปัญหาที่มีลำดับความสำคัญสูงต่อองค์กร ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าปัญหาไม่ได้ถูกแก้ไขให้สำเร็จ ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงจะสร้างวิสัยทัศน์ของสิ่งที่องค์กรควรจะเป็น โดยสร้างความผูกพันต่อวิสัยทัศน์นั้นทั่วทั้งองค์กร และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทั่วทั้งองค์กรที่สนับสนุน วิสัยทัศน์องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการปฏิรูป (สมยศ นาวิกาน, 2550 : 12-13)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ การให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานและผู้ตาม ให้มองเห็นงานโดยมีการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา หรือคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยผู้นำจะยกระดับบุคลิกภาพและอุดมการณ์ของผู้ตาม กระตุ้นชี้แนะ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสามารถของผู้ตามและผู้ร่วมงาน ไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้น นำไปสู่การบรรลุผลงานที่สูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : 7) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการที่ผู้นำ ที่ใช้อิทธิพล ผ่านทางการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามในการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือ คำนึงถึงผลประโยชน์ที่กลุ่มหรือองค์กร ดังนั้นพฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็น ในการบริหารมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจ กล้าเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง สร้างเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน มีการส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์ สามารถวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผล มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และมีเทคนิคการมอบหมายงานที่ดี ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักทฤษฎีของ (Fullan M. & St. C. Germain, 2006 : 42) ได้สรุปความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ 7 ด้าน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational) การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น (Influence) การพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) การเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง (Change Catalyst) การบริหารจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) การสร้างพันธะความผูกพัน (Building Bonds) และการทำงานร่วมกันเป็นทีม

จากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ปีการศึกษา 2559 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20) ในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการบริหารจัดการศึกษา 2 ระดับ พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ผลการทดสอบทางการเรียนระดับประเทศต่ำ ซึ่งสภาพปัญหาที่พบดังกล่าว เกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาขาดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอ ต้องมีภาวะผู้นำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อเชื่อมโยงกับนโยบายต่าง ๆ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานทางการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต20
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต20
3. เพื่อศึกษาวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

4. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 63 คน รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารวิชาการ จำนวน 63 คน และครูหัวหน้างานบริหารงานวิชาการ จำนวน 63 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ปีการศึกษา 2559 จำนวนทั้งสิ้น 189 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายบริหารวิชาการ จำนวน 56 คน และครูหัวหน้างานบริหารงานวิชาการ จำนวน 56 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้นรวม 168 คนโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมด กับตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และกำหนดสัดส่วนตามขนาดของประชากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบสัมภาษณ์องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 1 ฉบับ โดยแบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัด ค่า IOC อยู่ระหว่าง .8-1.0

2.2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานบริหารวิชาการ และครูหัวหน้างานบริหารวิชาการ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ของสภาพปัจจุบันอยู่ระหว่าง .20-.56 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าอยู่ระหว่าง .23-.77 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของ สภาพปัจจุบันเท่ากับ .806 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .866

2.3 แบบสัมภาษณ์วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน เพื่อศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดีเลิศ (Best Practice) ไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้างานบริหารวิชาการ

2.4 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เป็นการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยดำเนินการเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เดินทางไป ประเมินด้วยตนเอง โดยการใช้แบบประเมินและแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยที่ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ไปให้กลุ่มตัวอย่างประเมิน

ระยะที่ 3 การศึกษาวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามความคิดเห็นและใช้วิธีการสัมภาษณ์ที่ได้มา ของวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร กับกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 4 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ไปให้กลุ่มตัวอย่าง ประเมิน เป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการประเมินองค์ประกอบ และตัวชี้วัด ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และการประเมินโปรแกรม เสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 20 โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน

5.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ใช้เทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) ใช้กับที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทำการหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านสภาพปัจจุบันเท่ากับ .806 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .866

สรุปผล

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่ามี 4 องค์ประกอบ 16 ตัวชี้วัดประกอบด้วยองค์ประกอบที่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก

2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. วิธีการในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เรียงลำดับจากที่ต้องการใช้วิธีการเสริมสร้างสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การอบรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติและการประชุมปฏิบัติการ

4. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

4.1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 มีส่วนประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) เนื้อหา 5) การดำเนินการ และ 6) การประเมินผล

4.2 การประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการสร้างอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ ส่งเสริม การสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจ แก่ผู้บริหารด้วยกันและบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมเกียรติ บาลลา (2554 : 102-114) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ลลิตา ขาเรืองเดช (2555 : 169-170) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด รัชฎาภรณ์ ตรีกุล (2558 : 100) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่าสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็น ของการพัฒนา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์การ คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการสร้างแรงบันดาลใจ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารเป็นดัชนีบ่งชี้ความสำเร็จของการบริหาร การที่ผู้บริหารได้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการบริหาร สถานศึกษา จะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารเป็นเสาหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และผลงานอันเป็นส่วนรวมคุณภาพและบทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับคุณภาพ ของสถานศึกษา รวมทั้งมีผลสะท้อนต่อผลงานและวิธีปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอันมาก ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษามาก โดยเฉพาะในด้านวิชาชีพ เพราะสถานศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษา และระบบสังคม การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารยังต้องเป็นผู้ชำนาญทางการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ (กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ, 2554 : 20-21) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย ของ พัชรวิพรรณ ช่างไม้ (2558 : 116) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหาร งานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่าภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดลงมา คือ การพัฒนาตนและบุคลากร อย่างต่อเนื่อง การมีวิสัยทัศน์ บุคลิกลักษณะมีอิทธิพลน่าเชื่อถือ การสร้างสรรค์ความเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจ และการมีความมุ่งมั่นในการทำงาน

3. ผลการศึกษาวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบไปด้วย 3 วิธีการเสริมสร้าง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การอบรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และประชุมปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนา ได้เกิดองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นวิธีการที่จะนำพาผู้บริหารและบุคลากร ในสถานศึกษา ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง โดยพัฒนาบุคคลให้มีภาวะผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ (DuBrin, 2004 : 467-475) ประกอบไปด้วยการศึกษาประสบการณ์ (เชษฐา คำคล่อง, 2557 : 118) ประกอบไปด้วย การสร้างองค์ความรู้จากวิทยากร เอกสารและวีดิทัศน์ การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษาการเล่นเกมส์ การฝึกปฏิบัติจริง การศึกษาดูงาน การทำกิจกรรมเดี่ยวหรือกิจกรรมกลุ่ม การสรุปและอภิปรายผล (พิมพ์ภา จันทไชย, 2558 : 56) ประกอบไปด้วย การฝึกอบรม การเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงานและการศึกษาดูงาน

4. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบด้วย 6 ส่วนประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายเนื้อหา วิธีดำเนินการ และการประเมิน สำหรับเนื้อหาประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การมีอิทธิพล อย่างมีอุดมการณ์ โมดูล 2 การสร้างแรงบันดาลใจ โมดูล 3 การกระตุ้นการใช้ปัญญา และโมดูล 4 การคำนึงถึงความเป็น ปังเจกบุคคล สำหรับวิธีการเสริมสร้างประกอบด้วย 3 วิธีการ ได้แก่ การอบรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การประชุม เชิงปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เกิดองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรม เป็นชุดกิจกรรมที่เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีการวางแผนไว้ อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำเอาองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิดทฤษฎี ที่เป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กร หรือรูปแบบในการเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหัวใจหลัก เป็นผู้นำที่จะนำพาสถานศึกษาให้พัฒนา ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องศึกษา เรียนรู้หลักการ วิธีการ และ องค์ความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาตนเองและพัฒนาสถานศึกษา พร้อมทั้งนำมาใช้ในงานเพื่อค้นหาความรู้ สร้างความรู้ใหม่ในวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาการสถานศึกษา ตลอดจนการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้สูงขึ้น และเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

1.2 สำหรับการนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไปใช้ในการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรพิจารณาบริบท ควบคู่ไปกับการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในตำแหน่งอื่น เช่น ครู บุคลากร ทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา เป็นต้น

2.2 ควรมีการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำในระดับการศึกษาต่าง ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษา วิจัย และพัฒนา รูปแบบการพัฒนา เสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในรูปแบบอื่น ๆ โดยมีวิธีการพัฒนาเสริมสร้างที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *คู่มือดำเนินการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ สำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ. (2554). *ทฤษฎีผู้นำ*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เชษฐา คำคล้อง. (2557). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชช บุญยณณ. (2550). *ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พัชรวิวรรณ ช่างไม้. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .
- พิมพ์ิกา จันทไทย. (2558). *การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนามิตรภาพครูที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนเทศบาล*. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชฎาภรณ์ ตรีกุล. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2551). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารทรัพยากรมนุษย์มหาวิทยาลัยหอการค้า
- ลลิตา ชาเรืองเดช. (2555). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมเกียรติ บาลลา. (2554). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1*.
- สมยศ นาวิการ. (2550). *การบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. (2559). *ข้อมูลสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20*. อุตรธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20.
- DuBrin, A.J. (2004). *Leadership Research Finding, Practice, and Skills*. U.S.A.: Houghton Mifflin.
- Fullan, M. & St. C. Germain. (2006). *Learning Places*. Thousand Oak: Corwin Press Ontario Principal's Council.